

ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВАСИЛЯ ПРОХОДИ В ЕМІГРАЦІЇ

У статті проаналізовано напрями громадської діяльності Василя Проходи – українського військового (підполковника Армії Української Народної Республіки), громадського діяча, інженера, історика в Чехословаччині. Охарактеризовано активну участь в розбудові Української Господарської Академії, діяльності Академічної громади, «Товариства колишніх вояків Армії УНР», товариства «Український сокіл», Аграрного товариства. Розглянуто внесок В. Проходи у формування суспільних цінностей студентського середовища Української Господарської Академії, виокремлено коло його однодумців – студентів і викладачів, серед яких – майбутні лідери національно-культурних організацій в еміграції.

У дослідженні з'ясовано світоглядні пріоритети Василя Проходи, його активну організаційну, просвітницьку та ідеологічну складові громадської діяльності у вищезазначених товариствах.

Ключові слова: Василь Прохода, громадська діяльність, сокільський рух.

Постановка проблеми та її актуальність. Після Першої світової війни, Української революції 1917 – 1921 рр. десятки тисяч найактивніших українських громадян, передусім вояків українських армій, опинилися в еміграції. Значна їх частина перебувала в Чехословаччині, де здобувала освіту в українських та чехословацьких вищих навчальних закладах, до яких зголошувалися сотнями колишні вояки, що вже зазнали злиденного табірної життя. Українська еміграція змушена була припинити збройну боротьбу, не гаючи часу, взятися за іншу зброю – взяти до рук перо.

Мета статті – проаналізувати громадську діяльність Василя Проходи в середовищі української еміграції в ЧСР. Для досягнення мети передбачено вирішення поставлених завдань: 1) з'ясувати напрями громадської діяльності протягом навчання в Українській Господарській академії; 2) дослідити громадську діяльність у 1920-х – 1930-х рр. Зокрема, у дослідженні розкрито діяльність В. Проходи в Академічній громаді УГА, «Товаристві

Кравець Наталія Петрівна, кандидат історичних наук, викладач кафедри гуманітарних наук, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

© Кравець Н.П., 2023

колишніх вояків Армії УНР», Аграрному товаристві, українському сокільському русі.

Одним з лідерів українського емігрантського руху в міжвоєнній ЧСР став Василь Прохода – український військовий, громадсько-політичний діяч, підполковник Армії УНР, історик. Осередком цього руху була Українська Господарська Академія (далі – УГА) в Подебрадах. Українське студентство водночас з навчальним процесом розгорнуло активну професійну, культурно-освітню громадську діяльність, створюючи різноманітні товариства, організації, гуртки.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблема залишається малодослідженою в українській і зарубіжній історичній науці. Серед праць, присвячених українській еміграції в ЧСР та українським товариствам і організаціям, виділяються дослідження Симона Наріжного (*Наріжний, 1942:372*), Анатолія Криськова (*Криськов, 1997:24*), Андрія Яворського (*Яворський, 2016:108-112*), Зденека Сладека (*Сладек, 1998:343*) та ін. У них лише епізодично згадується постать Василя Проходи. Першою найбільш узагальненою працею його життєвого шляху є дослідження Романа Коваля «Тернистий шлях кубанця Проходи» (*Коваль, 2007:430*).

Джерельною основою статті є матеріали Центрального державного архіву громадських об'єднань України (ЦДАГОУ), Галузевого державного архіву Служби безпеки України (ГДА СБУ), спогади Василя Проходи, матеріали тогочасної преси.

Виклад основного матеріалу дослідження. Періоду свого життя після перебування в таборах інтернованих Василь Прохода дав таку характеристику: «Мій шлях блукання на манівцях закінчився. На чужині я став знову вільним для досягнення моєї мрії здобути знання» (*Прохода, 1967:430*).

Після арешту Василя Проходи радянськими спецслужбами наприкінці січня 1945 р. оперуповноважений 2 відділення Відділу контррозвідки «Смерш» 8 Гвардійської армії старший лейтенант Шведов, розглядаючи матеріали про «злочинну діяльність» Василя Проходи, підкреслив, що «з 1922 по 1945 роки він знаходився в білоеміграції в Чехословаччині, де перебував в білоемігрантських товариствах «Сокіл», «Колишніх вояків армії УНР», «Колишніх українських офіцерів, проживаючих у Чехословаччині» (в статусі голови цього товариства, яке ставило собі за мету – підготовку офіцерського складу до виступу проти

Радянського Союзу і керувалося у своїй роботі так званим «урядом УНР», що орієнтувався на зовнішню політику Польщі» (ГДА СБУ.-Ф.6. Спр. 74412 фп. Арк.3). Тоді В. Прохода зізнався не про всі напрями своєї громадської діяльності.

Громадська діяльність в «Академічній громаді»

Завдяки зусиллям Українського Громадського Комітету (далі – УГК) в Празі (очолював Микита Шаповал) Василя Проходу в 1922 р. зараховано до УГА в Подебрадах, яку засновано 21 травня 1922 р. для підготовки спеціалістів для подальшої діяльності в Україні. Весь курс навчання був розрахований на три роки навчання і прирівнювався до найнижчого ступеня вищої школи – коледжу. УГА підпорядковувалася Міністерству хлібо-робства ЧСР, мала три відділи: аграрно-лісовий, гідротехнічно-технологічний, економічно-кооперативний. В. Прохода вирішив навчатися на аграрно-лісовому відділі.

Після початку навчального року восени 1922 р. Василь Прохода поринув у громадське життя УГА. Перший досвід громадської діяльності він здобув у Академічній громаді, де його обрали заступником, а згодом – головою. На своїх засіданнях Академічна громада вимагала введення чотирирічного навчання (п'ятий рік залишити для написання дипломної роботи та підготовки до державних іспитів), створення факультетів, відповідності навчальних програм вимогам Міністерства освіти, запрошення викладачів з інших вищих шкіл. Ці вимоги спричинили суперечки між студентами УГА та її професорським складом. У результаті дискусії складено меморандум з вимогами, який підписали 120 студентів різних відділів. Василь Прохода його презентував перед відповідними чеськими властями і УГК. Однак не всі вимоги тоді вдалося відстояти студентам УГА.

У липні 1923 р. в Гданську відбувся Установчий з'їзд Центрального союзу українського студентства (далі – ЦЕСУС), на якому студентство УГА представляв В. Прохода. На з'їзді він розповів про діяльність Академічної громади, охарактеризував завдання студентів для підготовки до національно-культурної роботи в Україні, подякував УГК за початкову організаційну працю щодо створення УГА. У гостру політичну полеміку В. Прохода не встрявав. На з'їзді виступив Юліан Вассиан – львівський делегат, який репрезентував Професійну організацію

українського студентства. Він різко критикував українські демократичні партії, особливо соціалістичні з еміграційного табору УНР. В. Прохода не голосував за резолюцію, що засуджувала діяльність українських урядових партій, оскільки вважав, що «на них і без того вороги української державності виливали повні відра помий»: «Ми всі вийшли з лав Армії УНР, а тому у нас збереглася певна пошана до пройденого під прапором УНР шляху збройної боротьби за незалежність України» (*Прохода, 1972:19*). Однак на зїзді ЦЕСУС В. Прохода разом з представником Українського студентського товариства у Варшаві Т. Олексіюком та представниками з Праги і Брно опинилися у меншості.

Повернувшись у Подєбради, В. Прохода виголосив звіт на засіданні Академічної громади про свою участь на з'їзді ЦЕСУС. Представникам різних політичних угруповань Академічної громади не сподобалася така аполітична позиція голови товариства і при виборах нової управи Академічної громади В. Прохода згоди на кандидатуру до неї не дав, хоча залишився членом Академічної громади (*Прохода, 1972:24*).

Політичні симпатії Василя Проходи були на боці Української радикально-демократичної партії (до 1923 р. – Української партії соціалістів-федералістів), хоча до неї не належав (ставився прихильно до радикал-демократів – «як до петлюрівців»). Водночас йому подобались лекції соціал-демократів, особливо Ольгерда Бочковського, Ісаака Мазепи і Панаса Феденка, насамперед через їхню «об'єктивність та відсутність нападів на інші партії». А серед студентів, на думку Василя Проходи, добрими промовцями виявились Василь Мурашко, Григорій Денисенко, Гордій Няньчур, Борис Туник та Євген Іловіньський. Василь Прохода не поділяв поглядів і методів діяльності членів ОУН, яких він називав «політичним промисловцями». На його думку, «робили націоналісти все з широким розмахом, але в більшості вузько кінчали, залишаючи за собою колотнечу та деморалізацію» (*Прохода, 1972:51*).

Як голова Академічної громади, В. Прохода брав участь у засіданнях комісії з прийняття на студії нових студентів, де відстоював прийняття в першу чергу колишніх українських вояків, замість жінок і дівчат, які переважно записувалися на економічний факультет.

У стінах УГА Василь Прохода цікавився діяльністю низки наукових товариств: агрономічного, економічного, видавничого,

кооператорів, пасічників, Спілки лісників, Спілки гідротехніків та меліораторів, в окремих з них у різні періоди навчання брав участь. Товариство українських письменників і поетів «Культ» влаштовувало літературні вечори за участю Валерії О'Коннор-Вілінської, Василя Королева-Старого, його дружини Наталени, доцента Бориса Лисянського, художника Добровольського, кобзаря Михайла Теліги, співака Михайла Палія-Сидорянського, поетів Євгена Маланюка, Юрія Дарагана, Олени Теліги, Максима Гриви (Загривного), Леоніда Мосендза, Василя Куриленка і Наталії Лівницької-Холодної, драматурга Миколи Чирського, публіциста Миколи Сціборського, письменника Модеста Левицького та ін. В. Прохода завжди цікавився культурним життям українських еміграційних осередків в інших містах Чехословацької республіки та Європі.

26 травня 1926 р. вбито Головного отамана, голову Директорії УНР Симона Петлюру, що викликало величезне обурення в українців, в т.ч. в еміграційному середовищі. Трагічна подія згуртувала українців різних політичних таборів. Василь Прохода одразу ввійшов до складу комітету зі вшанування пам'яті Симона Петлюри і взявся за написання ґрунтовної статті до збірника, присвяченого пам'яті Головного отамана.

У липні 1926 р. в Подєбрадах виникло Товариство колишніх вояків Армії УНР, членом-фундатором якого став підполковник Василь Прохода. Воно ставило головним завданням «всебічно підтримувати традиції УНР» і бути у повній бойовій готовності на випадок збройного виступу проти СРСР. Наприкінці 1927 р. на загальних зборах новим головою Товариства колишніх вояків Армії УНР у ЧСР обрали Василя Проходу, який керував до квітня 1928 р. – часу закриття організації. Та вже у жовтні 1928 р. Василь Прохода зареєстрував у міській управі Праги статут Товариства колишніх українських старшин у Чехії «Єднота бивалих українських достойників в Чехах». Згідно з новим статутом товариство мало завдання «об'єднати колишніх українських старшин з метою національно-культурної праці і морально-матеріальної підтримки». Головою обрано Василя Проходу, який пізніше згадував: «Багато коштувало мені сил і витривалості праці, щоб не допустити Товариство на шлях емігрантської колотнечі, а разом з ним деморалізації, дбаючи про взаємну моральну та матеріальну підтримку і пошану світлих героїчних, а разом з тим

трагічних подій...» (Прохода, 1972:55). При товаристві засновано українську бібліотеку військової літератури, яка передплачувала з Парижа громадсько-політичний і літературно-мистецький тижневик «Тризуб» та військово-науковий і літературний журнал «Табор», що виходив у Польщі. До управління входили окрім Василя Прохода (голови) підполковник Армії УНР Юрій Климач (заступник), сотник Армії УНР Захар Івасишин (секретар).

Товариство регулярно вшановувало важливі події української історії: заснування Запорозької Січі, ювілеї Гетьманщини, проголошення незалежності УНР 22 січня 1918 р. та утворення ЗУНР, річниця бою під Крутами, розстрілів у Базарі та загибелі Симона Петлюри. Для координації дій Василь Прохода листувався з військовим міністром уряду УНР в екзилі Володимиром Сальським.

Сокільський рух

У 1920 – 1930-х рр. у ЧСР широкого розмаху набув сокільський рух, який мав давні традиції ще з часів Австро-Угорської монархії і відіграв вагомий роль в чеському національному русі. У Подєбрадах сокільською ідеєю захопився Василь Прохода. 6 вересня 1922 р. він вступив до чехословацького «Сокола», в цей день виявило бажання вступити 30 українців, а в 1924 р. їх вже було 100 осіб. Василь Прохода розумів значення сокільства для національного виховання українців; традиції українського сокільства плекалися майже сорок років у Галичині.

У грудні 1924-го українці створили Тимчасову раду, налагодили зв'язки із «Соколом» у Львові, відкрили філії «Сокола» у Пшібрамі, Брно та Празі. 7 лютого 1926 р. відбулись установчі збори «Українського Сокола» в Подєбрадах.

31 березня 1927 р. у Празі було створено Союз українських сокільських організацій. Занепад українського сокільництва збігся з часом останнього набору до УГА в 1928 р., а в 1930 р. кількість українських «соколів» зменшилася до 18 осіб, в цей період старостою «Українського сокола» в Подєбрадах обрали Василя Проходу.

Праця Василя Прохода на чолі «Українського Сокола» мала досить великі успіхи. Його вихованці не раз брали участь у заходах чехословацького сокільства і гордо несли над собою український сокільський прапор, викликаючи інтерес і повагу до нашого народу. Особливо емоційно вітали своїх соколів колишні вояки Української Галицької Армії у Пардубицях.

Після ліквідації неофіційно існуючого Союзу українського сокільства в ЧСР залишилося лише одне товариство «Український Сокіл» у Подєбрадах. У 1928 р. старостою даного товариства обрано Ф. Мороза, який працював в його рядах від часу заснування. В. Прохода, характеризуючи його діяльність, підкреслював: «Щиро захоплений сокільською справою, уважно вивчаючи ідеологічний бік сокільства та його організацію, він віддався цілком праці в Товаристві, приділяючи їй майже весь свій вільний час, навіть тоді, коли він в 1929 р. по закінченні студій був безробітним і не мав жодних засобів до життя». (*Прохода, 1994:172*)

На початку 1927–1928 навчального року ряди «Українського Сокола» поповнилися студентами Української Господарської Академії з Волині та Галичини. Вони активно взялися до сокільської праці, регулярно відвідували вправи і за короткий період товариство виявило надзвичайний поступ. Однак наступного навчального року прийом нових студентів до УГА був недозволений – випускники Академії залишали товариство, а нові члени не прибували (*Прохода, 1931:62*).

На початку 1930 р., після від'їзду Ф. Мороза, інженер В. Прохода очолює товариство в критичний період діяльності «Українського Сокола». В. Прохода пізніше згадував: «Але не сокіл той, хто в скрутні моменти безпорадно опускає руки. Саме якраз в такі моменти й потрібно виявляти максимум працездатности та витривалости, бо як казав Тирш: «Чим менше нас, тим більше на кожного з нас припадає; чи сміє хтось з нас в такому разі ухилитись від своєї праці?». І та невеличка кількість українських соколів твердо рішила нести свій сокільський прапор, як несли його досі в добі кращих часів» (*Калічак, 1930:93*). І кількість членів товариства не тільки не зменшувалася, але навпаки – збільшувалася. Крім цього, весною 1931 р. при товаристві утворився молодий сокільський доріст (школярі від 6 до 12 років), що брав участь у повітовому сокільському здвизі (7 хлопців та 5 дівчат) (*Прохода, 1994:173*).

Підтримуючи тісні зв'язки з чехословацьким сокільством, «Український Сокіл» пам'ятав про сокільство в краю, постійно листуючись з «Соколом-Батьком». У своїй діяльності він підкреслював, що на чужині, поза межами своєї Батьківщини, мусів бути «голосом і сумлінням свого поневоленого народу», а тому сталий і тривалий зв'язок з «Соколом-Батьком» вважав своїм основним завданням (*Прохода, 1936:4-5*).

21 червня 1931 р. «Український Сокіл» взяв участь у краєвому здвизі чехословацького сокільства в Пардубицях, де відбулася загальнодержавна «вистава тіловиховання та спорту». У цьому здвизі взяли участь 14 соколів (12 з Подебрад, по одному з Градця-Крольового і Ржевниць). Привітала своїх соколів українська колонія в Пардубицях, яка складається переважно з вояків Української Галицької Армії. В результаті участі українського сокільства в здвизі стало заснування сокільського гнізда в Пардубицях.

Загалом, «Український Сокіл» протягом 6-літньої організованої сокільської діяльності брав участь в 35 повітових та окружних здвигах і руханкових академіях чехословацького сокільства як у межах Тиршової сокільської округи, так і поза нею (*ЦДАГО України. Ф. 269. Оп. 2. Спр. 157. Арк. 12*).

Важливою подією в діяльності «Українського Сокола» в Подебрадах стала участь у великому здвизі чехословацького сокільства в м. Пльзень 4 – 6 липня 1929 р., на якому були представлені соколи й інших слов'янських народів та болгарські «юнаки». Участь представників українського сокільства у даному здвизі підтримали українські наукові та громадські організації в ЧСР, які надіслали 1700 корон чеських, з них 1000 корон пожертвував сенат Української Господарської Академії. Ще 900 корон чеських надійшло від різних осіб і українських організацій Польщі. І хоча на цьому здвизі присутніми було лише 13 українців, але вони, за словами В. Проходи, «пробуджували симпатії чехословацьких та югослов'янських соколів до змагань Української нації. Ті побратими, що були на цьому здвизі, довго будуть пам'ятати красу, велич і силу могутніх дисциплінованих рядів сокільства, де серед сего моря маячило 13 синіх сорочок українських соколів та звертало на себе загальну увагу й викликало бурхливі привітання на адресу України й українців» (*Прохода, 1994:174*).

П'ятиліття активної діяльності «Український Сокіл» в Подебрадах відсвяткував 15 лютого 1931 р. (фактично роковини припали на 7 лютого). З цієї нагоди видано книжечку «Український Сокіл», в якій підсумовано діяльність даного товариства.

В. Прохода, оцінюючи шестирічну діяльність подебрадського гнізда, підкреслював: «Так жив, працював і працює ще й сей останній рік «Український Сокіл» в межах сокільської округи імени творця сокільської ідеї Мирослава Тирша. Хоч се Товариство постійного складу своїх членів не мало та й не могло

мати, бо побратими, побувши 4-5 років в Подебрадах, змушені були покидати своє сокільське гніздо й пускатись у широкий світ шукати свого щастя й долі, та проте праця в ньому ніколи не вгавала й не припинялась. За весь час в рядах «Українського Сокола» перебувало 122 дійсних члени. В сучасний час їх залишилось лише 23, але й вони за кілька місяців вилетять зі свого гнізда, а на їх місце не прийде ніхто внаслідок ліквідації Української Господарської Академії. Та не мусить се наводити нас на сумні думки, бо кожний з сих 122 побратимів, які виявили свою витривалість в сокільській чинності в Подебрадах, буде пам'ятати, що він є сокіл і буде на кожному кроці працювати згідно з сокільськими засадами» (*ЦДАГО України. Ф. 269. Оп. 2. Спр. 157. Арк. 22*).

Подебрадський «Український Сокіл» намагався всіма силами активізувати діяльність українських соколів у Брно, Ржевничах та Празі. Кількість листування збільшилася у 5 разів. Староста В. Прохода виголосив доповіді на тему: «Значіння Сокільства для національно-державного відродження» в Ржевничах, Пардубіце, Празі та Брно та особисто закликав до тривалої сокільської праці й утворення нових сокільських організацій (*ЦДАГО України. Ф. 269. Оп. 2. Спр. 157. Арк. 15*).

На початку 1930-х років відродилося втретє українське сокільське життя в Празі завдяки енергійній діяльності Я. Білянського. 17 грудня 1931 р. вдалося об'єднати 8 соколів, що й дало можливість створити в Празі товариство «Український Сокіл». У 1932 р. «Український Сокіл» у Празі нараховував вже біля 30 членів.

Василь Прохода ініціював утворення нових сокільських організацій в ЧСР та поза її межами та їх об'єднання в «Союз українського сокільства за кордоном» (далі – Союз). 26 грудня 1931 р. відбувся в Подебрадах ініціативний з'їзд представників українських сокільських товариств та гуртків в Буенос-Айресі (Аргентина), Великому Бечкереку (Югославія), Ржевицях, Празі, Пардубіце, до яких приєдналось також своїми деклараціями товариство у Брно. З'їзд відкрив староста «Українського Сокола» в Подебрадах Василь Прохода, зазначивши потребу в об'єднаній результативній праці: «Всі українські сокільські товариства принципово погоджуються з думкою про утворення Союзу, бо для всіх зрозуміло, що об'єднаними зусиллями та спільною організованою працею всіх товариств можна досягнути реальних наслідків

своєї чинности і вивести українське сокільство за кордоном на шлях кращого розвитку» (*ЦДАГО України. Ф. 269. Оп. 1. Спр. 1004. Арк. 17*).

На з'їзді ухвалено проект статуту Союзу, згідно з яким його метою визначено об'єднання і розвиток українських сокільських товариств, філій та одиниць за кордоном для піднесення фізичної й моральної сили українського народу на засадах ідей Мирослава Тирша та Індртіха Фігнера – творців сокільства. Статут передбачав, що: «членами Союзу можуть бути юридичні й фізичні особи, себто українські сокільські товариства й філії, поодинокі соколи й сокілки, які є дійсні, або колишні члени українських, або інших слов'янських сокільських організацій, лише в тому випадкові, коли в місці їх перебування нема української сокільської організації» (*Прохода, 1994:180*).

На цьому ж з'їзді обрано тимчасову управу Союзу, до якої увійшло по одному представникові від всіх вищеназваних організацій, що перебували поза Подєбрадами. У Президію Управи увійшли: голова Василь Прохода, начальник Ярослав Благітка та Семен Черняхівський, які й подали Статут Союзу на затвердження Краєвого (земського) уряду в Празі (*ЦДАГО України. Ф. 269. Оп. 2. Спр. 157. Арк. 32*).

На з'їзді було вирішено в порозумінні з «Соколом-Батьком» і з його дозволу та підтримки взяти участь у ІХ Всесокільському здвизі в Празі 12 червня – 6 липня 1932 р., щоб вшанувати пам'ять Мирослава Тирша в соту річницю його народження. Українське сокільство за кордоном готувалося до цього величавого свята не лише європейського, але й світового значення. Василь Прохода стверджував у 1932 р., що українське сокільство «сподівається, за всебічної матеріальної й моральної підтримки всього нашого громадянства без різниці політично-групових та партійних переконань, показати, наскільки воно виконало заповіт великого слов'янського учителя, наскільки воно підготовлене до охорони своєї доброї справи, оборони чести і власного добробуту, забезпечення поступу та виборення кращого майбутнього й відновлення слави свого народу» (*Прохода, 1994:182*).

Незважаючи на всі складнощі організаційного розвитку українського сокільського руху, Василь Прохода залишався очільником «Союзу» до 1938 р.

Аграрне товариство, в якому Василь Прохода вів не менш активну діяльність, виникло з ініціативи доктора права та інженера-економіста Григорія Симанця. Він у 1927 р. прочитав для членів Товариства українських старшин реферат про новітній аграризм. Ця тема зацікавила В. Проходу, інженерів Саву Білодуба, Юрія Климача, Костя Подоляка та ін., які вирішили організувати товариство для студій теорії аграризму з його ідеологією та практикою реалізації в європейських країнах, передусім у ЧСР. Для ширшого обміну думками товариство видавало часопис «Село» літографським способом (не періодично вийшло по двісті примірників сім чисел обсягом 32 – 48 сторінок кожний). Головними співробітниками «Села» були Григорій Симанець і Микола Богун, які виділялись знаннями соціальних проблем. В. Прохода помістив у «Селі» ряд статей на теми національної свідомості та своєрідної вдачі українського хлібороба. «На його психіку, – за словами В. Проходи, – мають вплив клімато-географічні чинники відкритого з усіх сторін степу, де доводилося не лише орати та сіяти, але й обороняти шаблею від наїзників здобутки своєї праці та власне життя, що останній раз виявилось у повстаннях хліборобів проти російських комуністів у 1919-1922 роках» (*Прохода, 1972:83*).

Ідеї щодо можливого перетворення товариства в однойменну політичну партію, які неодноразово висувалися членами товариства, не були підтримані В. Проходою, що привело до поступового занепаду організації. Для В. Проходи студії аграризму були побіжним заняттям у вільний час від його безпосередньої академічної праці на лісовому відділі УГА. Коли більшість членів товариства після закінчення студій в УГА роз'їхалися і В. Проходу звільнили з Академії, діяльність Аграрного товариства припинилася.

Висновки. Громадська діяльність Василя Проходи в еміграції була багатомірною. Організованість, дисциплінованість, порядність, працьовитість стали тими ознаками, які вирізняли його серед активної української еміграції, яка висувала Проходу на керівні позиції в громадських товариствах різних напрямків діяльності. Віра у відновлення незалежної соборної України, готовність в будь-який слушний момент стати на її захист, консолідація української еміграції, підготовка фахівців-професіоналів, культурно-освітнє зростання – стали декалогом Василя Проходи. Відзначено, що, перебуваючи в студентських громадських організаціях

(«Академічна громада» та ін.), Василь Прохода доклав чимало зусиль для захисту освітніх, національно-культурних, соціальних прав у ЧСР.

Використані посилання

- ГДА СБУ – Галузевий державний архів Служби безпеки України. ГДА СБУ. Ф.6. Спр. 74412 фп. Арк.3.
- Криськов А. (1997) Українська імміграція міжвоєнного періоду у Чехословаччині (1919-1939 рр.): автореф. дис. канд. іст. наук. Чернівці, 24 с.
- Коваль Р. (2007) Тернистий шлях кубанця Проходи. Київ, Вінниця. 401 с.
- Калічак І. (1930) Руханка й спорт української еміграції в Ч. С.Р. *Сокіл-Батько*. Львів. С 93-102.
- Наріжний С. (1942) Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч.1. Прага. 372 с.
- Прохода В. (1931) Український Сокіл в Подєбрадах. Подєбради. 62 с.
- Прохода В. (1936) Початки української руханки за кордоном. *Український Сокіл*. Прага. С.3-5.
- Прохода В. (1967) Записки непокірного. Кн.1:в Україні. Торонто. 434 с.
- Прохода В. (1972) Записки непокірного. Т.2: На чужині. Національно-культурна діяльність, боротьба за існування й перебування на дні життя. Новий Ульм. 364 с.
- Прохода В. (1994) Українське сокілство за кордоном. *Сокіл-Батько*. Альманах. 1894 – 1994. Львів. С. 166-184.
- Sládek Z. L. Běloševská. (1998) Dokumenty k dějinám ruské a ukrajinské emigrace v Československé republice (1918-1939). Praha. Euroslavica. 344 s.
- ЦДАГОУ 1. – Центральний державний архів громадських об'єднань України. ЦДАГОУ. Ф. 269. Оп.1. Спр. 1004. Арк. 17.
- ЦДАГОУ 2 – ЦДАГОУ. Ф. 269. Оп. 2. Спр. 157. Арк. 12,22,15,32.
- Яворський А. (2016) Розвиток організаційної структури Української селянської спілки у Чехословаччині в 20–30-х рр. ХХ ст. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка*. Серія: історія. Вип.1. Ч. 2. С.108–112.

References

- GDA SBU – Sectoral state archive of the Security Service of Ukraine. GDA SBU. F. 6. Desc. 74412. P. 3. (ukr.)
- Kriskov A. (1997) Ukrayinska immihratsiya mizhvoyennoho period u Chekhoslovachchyni (1919-1939 rr.) avtoref. dysert. kand. istor. nauk. – Chernivtsi. 24 p. (ukr.)
- Koval R. (2007). Trnystyy shliakh kubantsia Prokhody. Kyiv,Vinnitsa. P. 401. (ukr.)
- Kalichak I. (1930) Rukhanka i sport ukrayinskoyi emihratsiyi v ČSSR. Lviv. *Sokil-Batko*. 3. 93-102. (ukr.)
- Narizhnyy S. (19420) Ukrayinska emihratsiya. Kulturna pratsya ukrayinskoyi emihratsiyi mizh dvoma svitovymy viynamy. Ch.1. Praga. 372 p. (ukr.)
- Prokhoda V. (1931) Ukrayinsky Sokil v Podebradach. Podebrady. 62 p. (ukr.)
- Prokhoda V. (1936) Pochatky ukrayinskoyi rukhanky za kordonom. *Ukrayinsky Sokil*. Praga. P. 3-5. (ukr.)

- Prokhoda V. (1967) Zapysky nepokirlyvoho. Kn. 1: in Ukrainian. Toronto. 434 p. (ukr.)
- Prokhoda V. (1972) Zapysky nepokirlyvoho. Kn. 1: Na chuzhyni. Natsionalno kulturna diyalnis, borotba za isnuvannya perebuwannya na dni zhyttya. NewUlm. 364 p. (ukr.)
- Prokhoda V. (1994) Ukrayinske sokilstvo za kordonom. *Sokil-Batko*. Almanakh. 1894 – 1994. Lviv. 1996. P. 166-184. (ukr.)
- Sládek Z. L. Běloševská. (1998) Dokumenty k dějinám ruské a ukrajinské emigrace v Československé republice (1918-1939). Praha. Euroslavica. 344 p. (cz.)
- CDAGOU. 1 – Central state archive of public associations of Ukraine. CDAGOU. F. 269. Op. 1. Desc. 1004. P. 17. (ukr.)
- CDAGOU. 2 – CDAGOU. F. 269. Op. 2. Desc. 157. P. 12,15,22,32. (ukr.)
- Yavorskyi A. (2016) Rozvytok orhanizatsiynoyi struktury ukrajinskoyi selyanskoyi spilky v Chekhoslovachchyni 20-30 rr. XX st. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni V. Hnatyuka*. Seria:istoriya. Vypusk. 1. Ч. 2. P.108–112. (ukr.)

Kravets N.

PUBLIC ACTIVITY OF VASYL PROHODA IN EMIGRATION

In the article, the directions of civil activity of Vasyl Prohoda, a Ukrainian military figure (Lieutenant Colonel of the Army of the Ukrainian National Republic), a public figure, engineer, and a historian are analyzed in Czechoslovakia. His civil action in the development of the Ukrainian Economic Academy (“Academic community”) and the “Society of former soldiers of the Army of the UNR”, the Ukrainian Sokol movement is described.

The failures of the Ukrainians in the national liberation actions of 1917-1921 led to the forced relocation of many participants abroad. Among the leading centers of the Ukrainian interwar emigration, the Czechoslovak Republic (ČSSR) was distinguished by its liberal political regime and democratic freedoms. Due to the fortunate conditions, Ukrainian emigrants formulate various networking of public-political organizations, created to protect the interests of Ukrainian emigrants in the international environment, and to continue their professional activities abroad. They launched also cultural-educational and scientific activities.

The study clarifies the ideological priorities of Vasyl Prohoda, his active organizational, educational and ideological components of civil activity in the above-mentioned organizations.

The purpose of this article is to analyze the civil activity of Vasyl Prohoda in the Ukrainian emigration in the ČSSR in the interwar period of the twentieth century. The goal involves solving the following tasks: 1) find out directions of civil activities during studying in the Ukrainian Economic Academy (UEA); 2) conduct civil activity in 1920-1930s.

In particular, the study presents the activities of Vasyl Prohoda in the Academic Community of UEA, "The Community of Former Army of the UNR", the Agrarian Community, the Ukrainian Sokol movement.

Keywords: Vasyl Prohoda, civil activity, the Ukrainian Sokol movement.